

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Факультет іноземної філології
Історичний факультет

СХОДОЗНАВСТВО. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали

III Міжнародної науково-методичної конференції

6 травня 2022 р.

Харків – 2022

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

Укладачі:

Н.В. Руда – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

Л.М. Ямпольська – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

І.А. Скразловська – кандидат філологічних наук, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

К.Є. Жукова – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

О.Ю. Озерська – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

Н.С. Самойленко – викладач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди.

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського-національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
протокол № 6 від 15.06.2022*

Сходознавство. Актуальність та перспективи. Матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції, 6 травня 2022 р. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 299 с.

До збірника увійшли матеріали III Всеукраїнської науково-методичної конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи», присвячені проблемам східної філології, освіти та виховання, методики навчання сходознавчих дисциплін, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди, 2022

ЗМІСТ
СХІДНА ФІЛОЛОГІЯ

Alibekiroğlu Sertan. Küresel Bakışın Dil Değişmelerine Etkileri.....	6
Can Eda, Kuruoğlu Gülmira. False Start Production of Turkish Patients with Alzheimer's Disease.....	8
Durlanık M. Latif. Türk Dil(ler)inin Dil Bilimsel Temel Özellikleri.....	11
Gani Büşra Nur, Kuruoğlu Gülmira. Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mülteci Çocukların Konuşmalarında Tespit Edilen Anlam Bilimsel Yanlıkların Dil Bilimsel Analizi.....	12
Mergen Filiz, Kuruoğlu Gülmira. Processing Emotion Words by Turkish Monolinguals.....	15
Özcan Vural Ayşegül, Kuruoğlu Gülmira. Verbal Communication in Schizophrenia.....	19
Skrazlovska Iryna. Ukrayna Harkiv Bölgesinin Türkçe Kökenli Yer Adlarının Semantik Özellikleri.....	21
Алиева Таира Забытые «мученики» науки или «Над арабскими рукописями».....	25
Бабаева Эльнура «Рисале-и аруз» Абдурахмана Джамии и его бакинський список.....	28
Басам Санатуллах. Дослідження історії виникнення мови дарі.....	30
Гложик Карина. Аналіз лексики сучасних коміксів на матеріалі «我来自游戏» та «传说中的恶役公主».....	33
Гопка Інна. Лінгвопрагматичні особливості китайських ідіоматичних виразів (перекладознавчий аспект).....	34
Жукова Катерина. Шість категорій ієрогліфів застарі для сучасної науки?.....	36
Завгородня Олена. Рубаї Омара Хайяма в перекладі Василя Мисика.....	38
Ільницька Марія. Людський страх та мотив «схибленості» влади у творах Олени Звичайної та Чжан Айлін.....	41
Ільченко Анастасія. Парцеляція простих речень у творах жанру хуацзю.....	43
Искендерли Рена. Творческое наследие Шемседдина Сами и его сочинения в коллекции Института рукописей НАН Азербайджана.....	46
Коляда Аліна. Фразеологічні одиниці пекінського діалекту у п’єсі Лао Ше «Чайна».....	48
Компанієць Олександра, Компанієць Володимир. Едгар Керет – особливості перекладу українською.....	50
Лю Синься. Исследование межкультурных факторов перевода слов при обучении русскому языку в Китае.....	51
Ляшун Юлія. Особливості лексико-граматичних трансформацій в художньому китайсько-українському перекладі (на матеріалі оповідання Ся Шана (夏商).....	55
Мораді Арезу. Миролюбиві мотиви поезії Парвін Етесамі.....	57
Руда Наталія, Мараховська Оксана. Визнання творчого спадку Нізамі Гянджеві у сучасному Китаї.....	58
Саніна Ганна, Родін Олександр. Мовні артефакти айну – аборигенів японських островів.....	60
Семенюк Єлізавета. Диференціації понять «слово» та «ієрогліф» у сучасній китайській лінгвістиці.....	63
Сокол Анна. Втілення основних гендерних тенденцій китайського літературного простору першої половини ХХ століття у драмі Ся Яня «Ароматні трави на горизонті».....	65
Соколова Анастасія. Емоційно забарвлена лексика розмовного стилю китайського телебачення.....	68
Хижа Іван. Вживання лексико-стилістичних засобів у новелі Мо Яня «Відпустити на волю».....	69
Шапаренко Елліна. Порівняння основних стилістичних особливостей публіцистичного стилю російської та китайської мов.....	71

reduced. Similarly, De Lisi (2001) reported that schizophreniapatients had problems with comprehension, production, and attention, and therefore they havereduced amount of speech. Secondly, sentence production in different narrative types of patients with schizophrenia was compared in this study and it was revealed that patients with schizophrenia produced more sentences in narrative picture test. It

was thought that the visuals in the tests helped to direct the patients' speech.

In conclusion, in this study, it was determined that the speech of the patients withschizophrenia whose mother tongue was Turkish was limited in quantity, and they tend to give short and undetailed answers to the questions asked, and different language tests change the amount of speech by influencing the flow of thought. These changes were thought to be due to the delusions, intrinsic thinking disturbance, formal thought disorder, and deficient real-world knowledge.

REFERENCES

1. De Lisi, L. E. (2001). Speech disorder in schizophrenia: Review of the literature and exploration of its relation to the uniquely human capacity for language. *Schizophrenia Bulletin*, 27(3), 481.
2. Du Bois, J. W. (1991). Transcription design principles for spoken discourse research. *Pragmatics*, 1(1), 71-106.
3. Kerns, J. G. (2007). Verbal communication impairments and cognitive control components in people with schizophrenia. *Journal of Abnormal Psychology*, 116(2), 279.
4. Schultz, S. H., North, S. W., & Shields, C. G. (2007). Schizophrenia: a review. *American family physician*, 75(12), 1821-1829.
5. Wrobel, J. (1990). *Language and Schizophrenia*. Philadelphia, PA: John Benjamins Publishing.

UKRAYNA HARKİV BÖLGESİNİN TÜRKÇE KÖKENLİ YER ADLARININ SEMANTİK ÖZELLİKLERİ

Dr. Iryna Skrazlovska

H.S. Skovoroda Harkiv Millî Pedagoji Üniversitesi

Birçok kültür, halk ve etnik grup bir bölgede ortaya çıkıp kaybolur, ancak onların hatırası kalır. Bu bağlamda dilbilimciler için yer adları (toponimler), yani coğrafi adlar, köy ve şehir adları, ülke adları, bölge, yeryüzü şekilleri adları (nehirler, göller, dağlar, vadiler) vb., yüzyıllar ve hatta bin yıllar boyunca korunan ve ‘ülkenin fiziksel-coğrafi, kültürel-tarihsel ve etnolinguistik özellikleri hakkında zengin dilsel ve dil dışı bilgiler biriktiren’ özel bir öneme sahiptir [7, s. 53]. Yavuz ile Şenel’e göre ad ‘nesneleri birbirinden ayıran en önemli şey’ olup ‘bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz’dür [13, s. 2239].

Ukrayna araştırmacılarına göre, Türk kökenli coğrafi isimler, Ukrayna toponimlerinde önemli bir yer tutmaktadır [5, s. 251]. O. Makarushka, A. Krymsky, R. Boldyrev, L. Kovaliv, M. Rogal, O. Pavluchenko, G. Khalymonenko, O. Garkavets, V. Luchyk, K. Tishchenko, I. Dobrodomov, V. Loboda, L. Masenko, A. Cholakova ve diğer bilim insanları Ukrayna dilindeki Türkçe sözcükler ile Ukrayna yer adlarındaki Türkçe unsurların incelenmesiyle uğramışlardır. Ancak Harkiv bölgesinin Türkçe sözcüklerden türetilmiş olan yer adlarına bugüne kadar çok önem verilmemiştir. Daha önceki çalışmamızda, bu konunun güncelliğini kanıtlamış, Harkiv bölgesinin yer adlarındaki Türkçe unsurların incelenmesinin ana çizgilerini belirlemiştik [9]. Bu çalışmanın amacı, Harkiv bölgesinde yer alan ve Türkçe unsurları içeren yer adlarının semantik (anlam) gruplarını belirlemektir.

Harkiv bölgesinin tarihi, topraklarının çeşitli etnik gruplar tarafından kullanılmasının ve geliştirilmesinin tarihidir. Arkeologların bulgularının kanıtladığı gibi Harkiv bölgesinin topraklarında insanlar, Erken Paleolitik çağda (40-15 bin yıl önce) yerleşmeye başlamıştır. M.Ö. 7-2. yüzyıllarda bu bölge, İran Hint-Avrupa ailesine ait İskit kabileleri tarafından yoğun bir şekilde doldurulmuştur. Ayrıca Harkiv bölgesinde Erken Slav Çernyahov kültürünün (M.S. 3-6. yüzyıllar) yaklaşık 50 anıtı vardır. 10. yüzyılın sonundan bu yana, günümüzdeki Harkiv bölgesinin büyük bir kısmı eski Rus devletinin bir parçasıydı, o dönemin ana arkeolojik anıtı efsanevi Donets şehri olan Donets yerleşimidir. Yerleşik etnik gruplarla birlikte, Harkiv bölgesi toprakları göçebe halklar tarafından fetihlere sahne oldu: İran dillerini konuşan Sarmatya-Alan kabileleri, 8-10. yüzyıllarda Türkçe konuşan Hazarlar, 9-11. yüzyıllarda Peçenekler ve 11-13. yüzyıllarda Ukrayna'da 'Polovets' olarak bilinen ve Batı Avrupa ve Bizans kaynaklarında 'Kuman' denilen Kıpçaklar bu topraklarda yerleşti. Harkiv arkeologları bu halkların ve etnik grupların tarih ve kültürünü göçebelerinin, yerleşim yerlerinin, inşa ettikleri kentlerin, mezarlıklarının kalıntılarını inceleyerek araştırırlar. Harkiv Bölgesine bağlı olan İzüm, Balakliya ve Harkiv'in diğer ilçelerinde tarihçilerin 12. yüzyıla tarihlendirdiği yaklaşık yirmi tane taş balbal bulunmuştur. 1 ila 4 metre yüksekliğinde, çoğunlukla savaşçıları ve bazen de kadınları betimleyen bu antropomorfik taş putları, Kıpçaklar tarafından atalarının onuruna höyüklerle ve tepelere yerleştirildiği bilinmektedir.

13. yüzyılda Tatarların işgalinden sonra uzun bir süre bu bölge neredeyse ıssız hale gelmiş ve 'Vahşi Ovalar' denilen bölgenin bir parçası olmuştur. 16. yüzyıldan itibaren Ukraynalı ve Rus yerleşimci grupları buraya yerleşmeye başlamış ve 17. yüzyılın başlarından itibaren günümüzdeki Harkiv bölgesinin toprakları, Kırım Tatarlarına ve Nogaylara karşı kaleler, tahkimatlar ve savunma hatları inşa etmeye başlayan Moskova Devleti'nin resmi olarak bir parçası olmuştur. Bu dönemde Dnipro nehrinin sağ kenarından ve Kazak Hetmanlığı'ndan gelen Ukraynalı yerleşimciler ile Rusya'dan gelen Rus yerleşimciler günümüzde bildiğimiz köy, kasaba ve şehirleri kurmuşlardır.

Araştırmacılar, Türk kökenli yer adlarının oluşumunu etkileyen bir faktör olarak, erken Doğu Slav dönemine (M.S. 4-5. yüzyıllar) kadar uzanan Ukraynaca-Türkçe temaslarını da işaret etmektedirler. Dilbilimciler, günümüzde Kahovka Baraj Gölü civarında 16. ile 18. yüzyıllar arasında var olmuş askeri yerleşmeler grubu olan Zaporijya Siçi'in var olduğu, Ukrayna'da 'çumak' denilen tüccarların yaygın olarak dolaştıkları ve Osmanlı İmparatorluğu zamanında altın çağını yaşadığı Kazaklar Dönemini (XVI-XVIII yüzyıllar) özel olarak ayırmaktadır [7], [11]. O zamanda, Kazakların ve çumakların Türkler ve Kırım Tatarları ile doğrudan temasları sayesinde, Ukrayna diline, çoğunlukla günlük hayatta kullanılan yüzlerce Türkçe kelime girmiştir: *kazak* (15. yüzyılda Ukrayna ve Güney Rusya steplerinde erkeklerden oluşan askeri topluluk olarak ortaya çıkan etnik topluluğun temsilcisi, Kazak), *otaman* (ataman), *osavul* (Kazak birliklerinde konum ve rütbe), *bunçuk* (tuğ), *şarovarı* (şalvar), *tütün* (tütün), *lülka* (pipo), *başlık* (başlık), *saman* (kerpiç), *garbuz* (balkabağı), *baraban* (davul), *atlas* (atlas, ince ipek kumaş), *kılım* (halı, kilim), *buran* (fırtına) vb. adlardan, Prof. O. Harkavets'e göre, o dönemde Ukrayna kişi adları ve yer adları da önemli ölçüde etkilenmiştir: 17-18. yüzyılların kayıtlarına göre birçok Kazak soyadının Türk kökenli olduğunu görebiliriz: *Baybuza*, *Barabaş*, *Koçubey*, *Sulima*, *Gula*, *Sagaydaçny*, *Karayimoviç* vs. O dönemde, Türk kökenli bir dizi yer adı ortaya çıkmıştır: *Baştank*, *İngul*, *Kalançak*, *Komışuvaha* vs. [1].

Harkiv bölgesindeki toponimlerin etimolojisinin araştırmacıları, bir yerleşim yerinin adlandırılmasının motivasyonu hakkında güvenilir gerçek bilgiler sağlayacak yazılı kaynakların olmaması veya az sayıda olması nedeniyle zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu tür olgusal belirsizliğin çarpıcı bir örneği, Harkiv şehrinin adıdır. Tanınmış Harkiv araştırmacısı A. Yareshchenko, 'Bilinen ve Bilinmeyen Harkiv' adlı çalışmasında, Harkiv şehrinin adı hakkında tarihçiler ve dilbilimciler tarafından öne sürülen çeşitli versiyonları aktarır [12, s. 114-115]: N. Marr'ın varsayımına göre şehrin adı, Kazan ve Saratov şehir adları gibi 'Hazar'

etnoniminden türetilmiştir; Prof. I. Muromtsev, Harkiv adını ‘soğuk’, ‘karanlık’ anlamına gelen Türk ‘kara’ sıfatından türetilmiş olduğunu ileri sürer; K. Saratov'a göre, ‘Harkiv’ adı ‘kar-vat’ yani ‘beyaz Hırvatlar’ sözcük grubundan evrilmiştir; tanınmış Türkoloji eseri olan ‘Türk Lehçeleri Sözlüğü Deneyimi’nin yazarı V. Radlov, *Hark/a* sözcüğünün ‘kalabalık, gürültülü bir yer’ anlamına geldiğini iddia eder; Ukraynalı tarihçi D. Bagaliy, ‘Harkiv Şehrinin Tarihi’ adlı çalışmasında Prof. M. Aristov’un hipotezinden bahseder. Bu hipoteze göre Harkiv şehri, Türk dillerinde ‘çoban kampı’ (sharau – ‘çoban’, kan – ‘yer’) anlamına gelen eski Kuman yerleşim yeri Şaraukan’ın (Şarukan) bulunduğu topraklarda kurulmuş ve daha sonra yeni yerli halkın dilinin fonetik özelliklerinden dolayı bu isim Harkiv olmuştur. E. Murzayev şehrin adının, vakayinamelerde yer alan ve söz vurgusunun ikinci heceye düştüğü *Harkóva* (‘har – ‘qara’ (toprak), ‘kobe’ – ‘oyuk’) hidroniminden oluştuğunu iddia etmektedir. A. Yareshchenko, Harkiv şehrinin adının 17. yüzyılın 30’lu yıllarında ayaklanmanın yenilgisinden sonra diğer Kazaklarla Moskova’ya çekilen efsanevi ataman Harko’nun isminden ya da Kazak Hariton veya köylü Zaharko’nun isimlerinden türetilmesi gibi hipotezlerini de reddetmez [12, s. 116].

Harkiv bölgesinin Türkçe unsurları içeren 42 köy, kasaba ve kent adını inceledikten sonra, yedi semantik grubu şöyle belirledik:

1. Türk antroponimlerden (kişi adlarından) türetilen yer adları:

Tugayivka (Türk kişi adı Tugay veya Tukay’dan türetilmiştir);

Koçubeyivka (Koçubeyler, Kırım Tatar kökenli Kazak ailesidir. Aile kurucusu *Küçük Bey* 17. yüzyılda Kırım Hanlığı’ndan Doğu Ukrayna’ya taşınıp Andrey ismiyle Hristiyanlaşmıştır).

2. Yerleşim yerlerinin coğrafi özelliklerini yansıtan yer adları:

Nova Vodolaga (17. yüzyılda Adalag (Adalah) ismiyle bilinen Vodolaga nehrinin adından gelir. Tatar. ‘ada’ + ‘lag’ (‘adalık’) [8, s. 38-39]);

Velıkiy Burluk (Velıkiy Burluk nehrinin adından türetilmiştir. Tatar. ‘burluk’ (‘kir’, ‘bataklık’));

Çervoniy Lıman (Türk., Kırım. Tatar., Kıpç. ‘liman’. Türk dillerine Yunancadan alıntı);

Maydan (Türk. ‘meydan’; Türk dillerine Farsça veya Arapçadan alıntı [3]);

Bayrak (Türk. ‘bayır’ veya ‘buyrak’ (‘uçurum’) sözcüklerinden türetilmiştir [3]);

Kurgan (Türk. ‘kurgan’);

Suha Balka (kesin olarak bilinmiyor, Türk. ‘bulak’, Kaz. ‘balkaş’ sözcüklerinden türetilmiş olabilir; krş. Balkanlar).

Bulahı (Eski Türk. Bulag (‘bulak’; ‘annebabanın aldığı armağan’) kişi isminden türetilmiştir).

Vovçiy Yar, Çervoniy Yar (Eski Türkçe ‘yar-mak’ fiilinden evrilmiştir [3]);

Karaçivka (Karaçivskiy Ormanı adından türetilmiş olabilir [10]. Türk. ‘kara’(‘koyu renkli; siyah; kötü’)).

3. Hayvan isimlerinden türetilmiş yer adları:

Balakliya (Balakliyka nehri isminden türetilmiştir. Tatar. ‘balıklı’);

Balabanivka (Kırım Tatar. ‘balaban’ (‘yırtıcı bir kuş’). Türk. ‘balaban’ (‘iri’, ‘büyük’; ‘atmaca’, ‘doğan’));

Bugayivka (Tatar. ‘buga’, Türk. ‘boğa’);

Babakı (Tat., Başkurt., Kaz. ‘baybak’ sözcüğünden türetilmiş Babak soyadından gelir);

4. Bitki isimlerinden türetilmiş yer adları:

Garbuzı (Kıpç., Kırım Tatar., Türkç. ‘karpuz’. Farsçadan alıntı: ‘arbūza’, ‘harbuza’ (‘kavun’) [3]);

Velıka Komışuvaha (Türk., Tatar Kırım., Başkurt., Kırg., Alt. ‘kamış’, Eski Türk. qamiš (qamiš, qamyš) [3];

İzüm (eski adı Ozüm) (Kıpç. ‘uzum’ (‘üzüm’); Tatar. ‘guzun’ (‘geçiş’); Tatar. ‘uzun’).

5. Halk, kabile, etnik grup, topluluk isimlerinden türetilmiş yer adları:

Peçenekler (Türk. ‘Peçenek’);

Bolgar (Türk. Bulgar);

Ordovka (Az., Kaz. ‘orda’ (‘saray’; ‘padişah, han çadırı’; Türk. ‘ordu’. Eski Türk. ‘orut-’ fiilinden evrilmiştir [3];

Kozaçenkivka (Ukrayna Kazakları tarafından kurulan bir köy). (Türk. ‘kazak’, Kırım Tatar. ‘kazak’ (‘özgür adam’; ‘maceracı’, ‘serseri’)), Kaz., Tatar., Kır., Az., Başkurt. ‘qazaq’ (‘hizmetçi’). Eski Türk. ‘kez-’ (‘gezmek’, ‘dolaşmak’) fiilinden evr’lmiş olabilir [3];

6. Zanaat, işletme isimlerinden, meslekî gruplar, unvan isimlerinden türetilmiş yer adları:

Karavan (Türk. ‘kârhane’. Farsçadan alıntı: ‘kârhane’ (‘fabrika’, ‘atölye’));

Kobzarivka (‘Kobzar’, Ukrayna halk müziği enstrümanı olan kobza çalan kişidir. Türk. ‘kopuz’ (‘tek telli gitar’) sözcüğünden türetilmiş olabilir [3]).

Starıy Saltiv, Novıy Saltiv (Türk. ‘sultan’. Arapçadan (سلطان sultān) ve Aramiceden שולטנא şultānā (‘güç’) alıntı. S. Kolibaba, ‘sultan’ sözcüğünden türetilmiş olan yerleşim yerlerini iki faktörle ilişkilendirir: 1) oraların idarinin yerleştiği yer olması; 2) yerleşimlerin çoğunun yüksek yerlerde bulunması, yani ‘çevredeki araziye hakim olması’ [4].

Çuguyiv (ilk ismi Çuga’ydı) (Türk. ‘çuha’ (sık dokunmuş yün kumaş), Macar. ‘csuha’ (‘çuhadan giyim’, cüppe, pelerin’). Farsçadan alıntı: ‘çuxa’ (‘yünden dokunmuş giysiler’). Ukrayna dilinde ‘kısa kollu dar bir kaftan’ anlamına gelir. Yani eskiden Çuguyev’de ‘çuga’ giyen insanlar yaşardı.

7. Akrabalık terimlerinden türetilmiş yer adları:

Babayi (İlk yerleşimcilerinden biri Fyodor Babay’dı) [2, s. 101]. Türkçede ‘babay’ sözcüğü ‘baba’, ‘dede’, ‘sayın adam’ anlamına gelir. Slav folklorunda Babay, yaramaz çocukları kaçıran yırtık bir çanta ile bir yaşlı kılığında dolaşan kötü bir gece ruhunun adıdır. Ayrıca Babay, eskiden çocuğa verilen koruyucu bir isim olarak kullanılırdı.

Yukarıdaki örneklere göre, Harkiv bölgesinin Türk kökenli yer isimlerin incelenmesi için büyük bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri, belirli tarihsel dönemlerinde Harkiv bölgesinde farklı Türk etnik gruplarının yaşaması ve bin yıllık Ukraynaca-Türkçe dil ilişkilerinin olması gibi tarihsel faktörlerdir. Analiz etmiş olduğumuz yer adlarının çoğu, yerleşim yerlerinin coğrafi özelliklerini yansıtan yer adlarıdır. Hayvan ve bitki adlarından türetilmiş toponimler de oldukça yaygındır. Eski zamanlarda günümüzdeki Harkiv bölgesine yerleşen ve bu topraklardan geçen Türk halk ve kabilelerin adları da buradaki yer adlarında saklanmıştır.

Gözlemlerimize göre, asıl Türk yerleşim yerleri adları (yani Türk boy ve halkları tarafından koyulan adlar), çoğunlukla kıyılarında bulunduğu nehir veya göl adlarından türetilen yerleşim adlarıdır (*Kolomak, Velıkıy Burluk, Nova Vodolaga*). Diğer yerleşim yeri isimleri, Ukrayna dilinin söz varlığına dahil olan Türk kökenli isimler (*Garbuzivka, Kozachenkove*); veya Türkçe sözcüklerden türetilmiş olan ilk yerleşimcilerin soyadlarından gelen yer köy ve şehir adlarıdır (*Babayi, Bugayivka*). Bu açıdan, Harkiv bölgesindeki nehirlerin ve göllerin adları, daha sonraki çalışmalarımızda ele alacağımız özel ilgi konusudur.

КАЙНАКÇA

1. Гаркавець О.М. Українсько-тюркські мовні контакти. *Українська мова (енциклопедія)* / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін., 2-е вид. випр. і доп. К.: Українська енциклопедія, 2004. 824 с. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um132.htm>

2. Гумилевский Д.Г. (Филарет) Историко-статистическое описание Харьковской епархии. М., 1857-1859. Том I-III. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006864>
3. Етимологічний словник української мови: В 7 т. Т. 5: Р–Т / Ред. кол.: О.С. Мельничук (гол. ред.), В.Т. Коломієць, Т.Б. Лукінова, Г.П. Півторак, В.Г. Скляренко, О.Б. Ткаченко; Укладачі: Р.В. Болдирев, В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, О.С. Мельничук, В.Г. Скляренко, І.А. Стоянов, А.М. Шамота. НАН України. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. К.: Наукова думка, 2006. URL: <https://goroh.pp.ua/Етимологія/>
4. Колибаба С.Н. Султан, Султаново, Султановка – термин и топонимы, этимология. URL: http://world.lib.ru/k/kolibaba_s_n/top247.shtml
5. Лучик В.В. Тюркізми в топонімії України: історико-етимологічний аспект. *Linguistica*. December 2015. 55 (1). С. 251-262.
6. Лучик В.В. Етимологічний словник топонімів України / відп. ред. В. Г. Скляренко. К.: ВЦ «Академія», 2014. 544 с.
7. Лучик В.В. Тюркізми козацької доби в топонімії України. *Uluslararası Türkiye-Ukrayna İlişkileri Sempozyumu: Kazak Dönemi (1500-1800). Bildiriler* / ed.: V. Melnik, M. Alpagru, Y. Öztürk. İstanbul: Çamlıca, 2015. С. 53-64.
8. Мурзаев Э. М. Тюркские географические названия. М. : Восточная литература РАН, 1996. 254 с.
9. Скразловська І.А. Системне дослідження тюркізмів у топонімії Харківщини: постановка проблеми. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Українсько-тюркська спільна культурна спадщина»*, 22 жовтня 2021. Харків: ХНУРЕ. 2021.
10. Феномен Карачівки — історія харківського селища, якого немає. <https://www.slk.kh.ua/news/khronograf/fenomen-karachivki-abo-storiya-selishcha-yakogo-nemaye.html>
11. Халимоненко Г. Турецькі лексичні запозичення в українській мові. *Uluslararası Türkiye-Ukrayna İlişkileri Sempozyumu: Kazak Dönemi (1500-1800). Bildiriler* / ed.: V. Melnik, M. Alpagru, Y. Öztürk. İstanbul: Çamlıca, 2015. С. 721-733
12. Ярещенко А. П. Харків відомий і незнаний. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*, 2018. С. 103-113.
13. Yavuz S., Şenel M. Yer Adları (Toponim) Terimleri Sözlüğü. *Turkish Studies*. 2013. Volume 8. Issue 8. S. 2239-2254.

ЗАБЫТЫЕ «МУЧЕНИКИ» НАУКИ ИЛИ «НАД АРАБСКИМИ РУКОПИСЯМИ»

Алиева Таура Октай кызы, старший научный сотрудник

Институт Рукописей имени Мухаммеда Физули Национальной Академии Наук
Азербайджана (г. Баку, Азербайджан)

В развитии востоковедения XX века большая заслуга принадлежит выдающемуся востоковеду академику И.Ю. Крачковскому (1883-1951).

И.Ю. Крачковский родился в 1883 году в городе Вильно (Вильнюс). В 1901-1905 годах учился на факультете Восточных языков Петербургского университета. По окончании факультета с отличием был оставлен в институте для защиты и профессорской деятельности. Около 50 лет своей жизни он занимался плодотворной научной деятельностью, развитием науки востоковедение. Он автор свыше 450 научных трудов в области арабского языка, литературы, истории и географии. Среди многочисленных трудов ученого особое внимание привлекает произведение «Над арабскими рукописями. Листки воспоминаний. О книгах и людях». По словам самого Крачковского, в этой книге он писал только о тех, к которым его привели рукописи или